FORMATIEF HANDELEN

10 voorbeelden

Een verzameling voorbeelden van formatief handelen in de klas.

www.expertformatief.nl

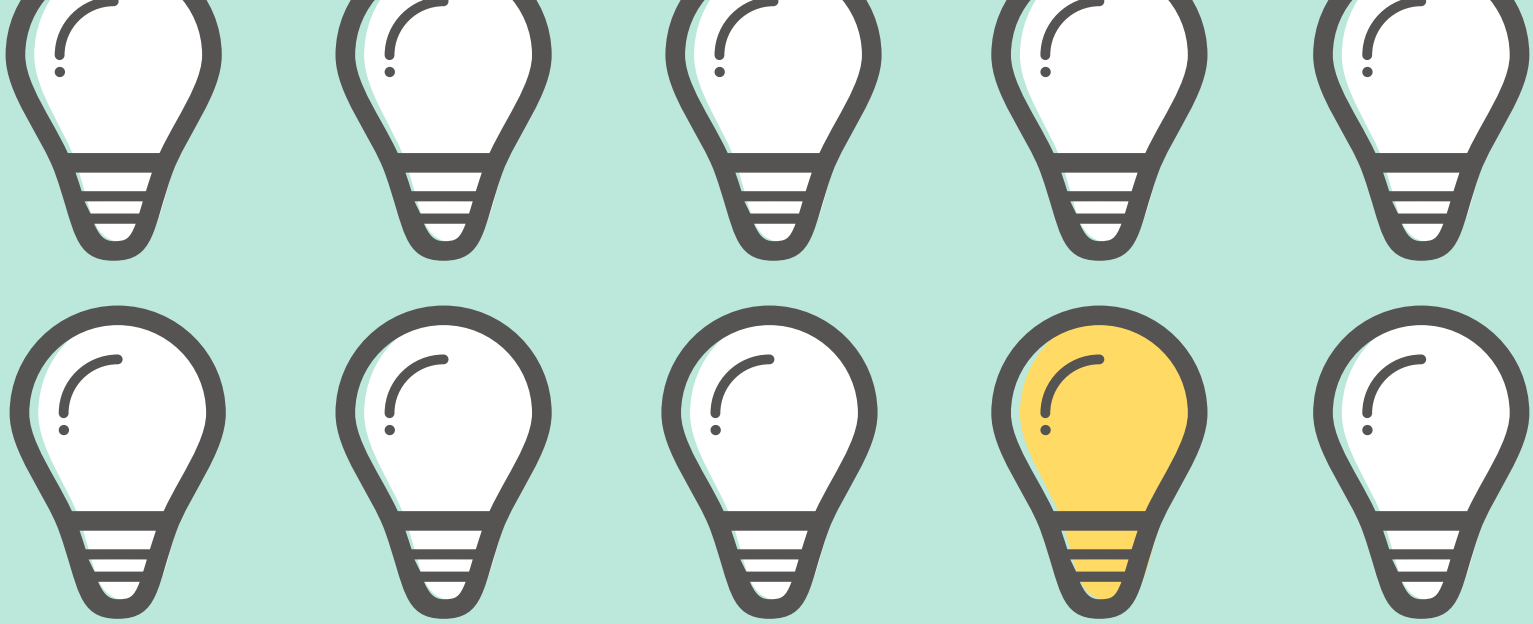

In september 2020 startte een eerste groep experts formatief leren en werken van verschillende scholen aan de gelijknamige opleiding. Iedere deelnemer ging samen met zijn of haar eigen school op weg naar een formatieve cultuur. Tijdens het traject was er veel ruimte voor inspiratie en uitwisseling. Dat heeft geleid tot een aantal mooie opbrengsten, waaronder deze 10 voorbeelden van formatief handelen in de les. Voorbeelden die we graag met iedereen delen.

Namens Bob en Michel en iedereen die deze voorbeelden met net zo veel plezier leest veel dank aan Rowan, Charlotte, Els, Karin, Erna, Jeske, Daphne, Peter, Milou, Aafke, Marleen, Jouke, Annemarie, Hanneke en Anna.

Mei 2021

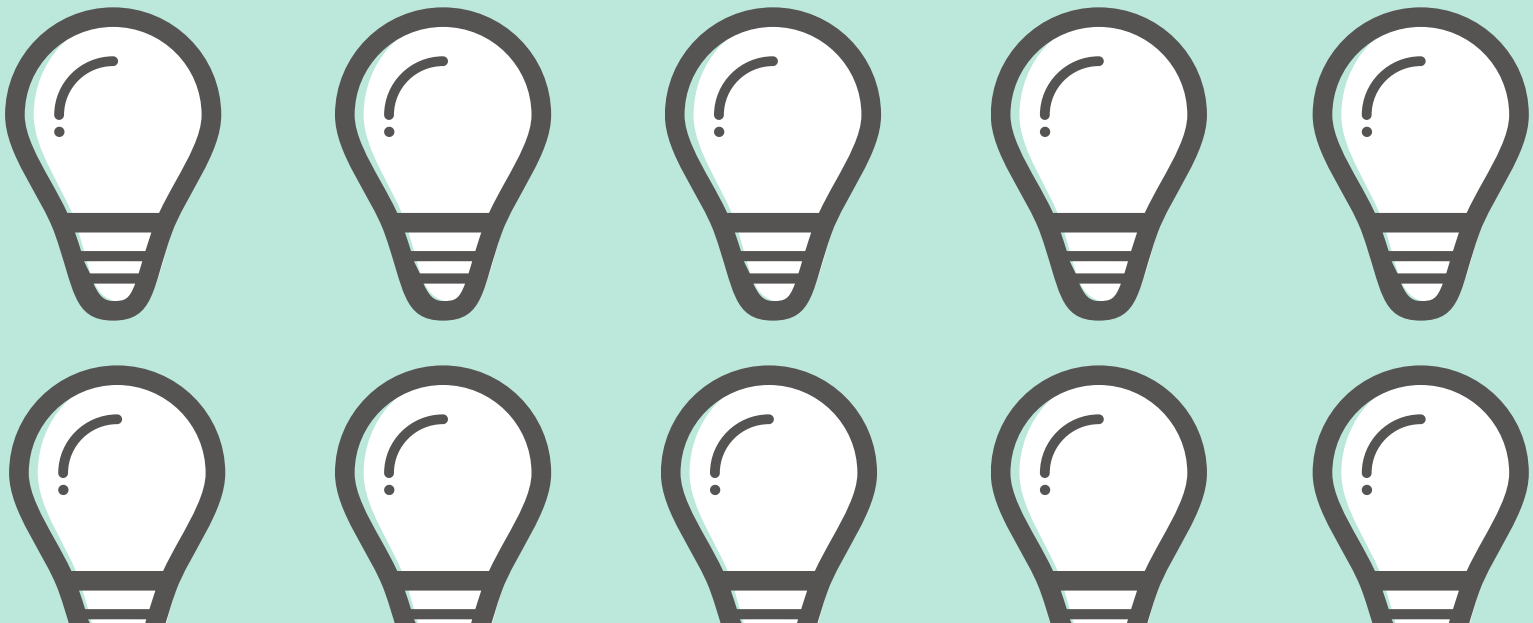

VOORBEELD 1

DE MOOISTE FOUT

Ik laat leerlingen een opgave maken en vervolgens uploaden zij deze via een fotovraag naar LessonUp. Ik bespreek de opgaven klassikaal met de leerlingen. Zij zien tijdens het bespreken niet de namen van wie wat heeft ingestuurd. Meestal doe ik dit met 2 of 3 soortgelijke vragen achter elkaar. Samen gaan we op zoek naar de mooiste fout, dat is de fout waar je het meeste van kunt leren.

Door de sommen gezamenlijk in de klas te bespreken, wordt het leren zichtbaar. “Kijk, je hebt dit nu gedaan. Wat goed!” Of “wat is er niet goed gegaan?” De mooiste fouten worden zichtbaar. Zo wordt inzichtelijk hoe leerlingen verder kunnen leren. De feedback is positief omdat we op zoek gaan naar de mooiste fout: de fout waar je het meest van kunt leren. “Wat fijn dat deze fout gemaakt is, zo kan ik nog eens extra goed uitleggen dat...”

Omdat leerlingen zien dat het maken van fouten en het zichtbaar worden daarvan kan helpen bij het beter begrijpen van sommen, worden zij geactiveerd als belangrijke informatiebron voor elkaar. Zij kunnen elkaar helpen, ook buiten deze werkvorm om.

Na de werkvorm kiezen leerlingen volgende opdrachten om te maken: vergelijkbare sommen om het leerdoel nog beter te begrijpen of verdiepende sommen omdat de betreffende leerling het al snapte. Ik bevraag ze op hun keuze: waarom kies je hiervoor en waarom is de andere optie niet handig voor jou?

JE EIGEN SUCCESCRITERIA

VOORBEELD 2

Ik laat leerlingen een aantal keer per jaar een fictie opdracht maken. Dit is een opdracht gebaseerd op een gelezen fictie boek. Dit doen de leerlingen twee keer in leerjaar 1 en twee keer in leerjaar 2. Bij de laatste keer in leerjaar 2 mogen de leerlingen zelf bedenken wat voor product zij willen maken om hun boek te presenteren (wil je een product dat je eerder maakte herhalen of wil je een ander soort product maken?).
Vervolgens maken de leerlingen voor hun eigen gekozen product een rubric (op basis van de rubrics van de afgelopen fictie opdrachten). Deze rubric gebruik ik om de desbetreffende opdracht te beoordelen (nadat leerlingen feedback hebben gekregen op hun rubric en een verbeterde versie hebben ingeleverd).
Tijdens het proces moeten leerlingen in ieder geval een medeleerling om feedback vragen aan de hand van hun eigen rubric. Dit moet ingeleverd worden bij het eindproduct.

De leerdoelen en succescriteria worden op deze wijze heel duidelijk. Sterker nog, ze worden door de leerling zelf bedacht op basis van eerdere succescriteria. Hierdoor is de leerling eigenaar van zijn eigen leren.

De leerlingen zijn verplicht elkaar feedback te geven op het product door middel van de zelfgemaakte rubrics. Op deze wijze dienen leerlingen als informatiebron voor elkaar en krijgt een leerling feedback op zowel de rubric als het fictie product.

VOORBEELD 3

Wie het weet mag het zeggen

De leerlingen werken in groepjes van 3 of 4 (afhankelijk van het aantal antwoordmogelijkheden) Iedere leerling krijgt een letter toegewezen A, B, C (eventueel D bij 4 antwoorden).

Ik heb het materiaal voorbereid: een leestekst met bijbehorende meerkeuzevragen, waarvan de antwoordmogelijkheden zijn weggehaald en 3 of 4 antwoordbladen voor iedere individuele letter. De leerlingen krijgen ieder steeds maar 1 mogelijk antwoord te zien; leerling A ontvangt van mij alleen alle meerkeuze-antwoorden A, leerling B krijgt alleen inzicht in alle B antwoorden, C alleen keuze C, etc.

Bij de start van de les bespreek ik het leerdoel en de succescriteria met de klas. Daarna zet ik leerlingen in groepen van 3 of 4. De leerlingen lezen met elkaar, in het groepje, het betreffende stuk tekst met de bijbehorende vraag. Daarna kijken ze (even kort voor zichzelf) wat het juiste antwoord op de vraag zou kunnen zijn, hoe ze tot dit antwoord gekomen zijn en of zij wel of niet het juiste meerkeuze antwoord 'bezitten'. Met elkaar bespreken de leerlingen dit; elke leerling leest zijn/haar antwoordmogelijkheid hardop voor en geeft aan waarom hij/zij denkt dat dit het goede of het foute antwoord is, met een duidelijke onderbouwing.

Als iedereen geweest is en naar elkaar geluisterd heeft en feedback heeft gegeven op elkaars antwoorden en onderbouwingen bepaalt de groep met elkaar wat het juiste antwoord is en waarom. Uiteindelijk komt iedere groep tot een gezamenlijk antwoordmodel, dat weer op verschillende manieren verwerkt kan worden, vergelijken met andere groepen, klassikaal bespreken en/of in de groep samen nakijken aan de hand van de goede antwoorden.

VOORBEELD 4

Schrijven is een proces

Ik werk in de bovenbouw met schrijfvaardigheid (essays, betogen, beschouwingen) vaak in OneDrive. Iedere leerling heeft een eigen map waarin hij/zij bronnen verzameld en de verschillende versies van zijn/haar product neerzet. Deze versies moeten tenminste 2 keer door andere leerlingen van feedback worden voorzien, voordat de definitieve versie ingeleverd wordt. Ik maak daarvoor een OneDrive map met daarin persoonlijke mappen voor iedere leerling. Leerlingen kunnen bewerken, dus eigen documenten aanmaken en feedback geven.

1

Start met het leerdoel, bijvoorbeeld (havo 4): ik kan een persoonlijke brief schrijven in het Duits, rondom de thema's reizen en vrije tijd.
Leerlingen krijgen 2 (of 3) voorbeelden van een persoonlijke brief voorgeschoteld. Zij zien een goed voorbeeld en een iets minder goed voorbeeld. Ze krijgen de taak om eerst naar de aanhef/afsluiting en opbouw van de brieven te kijken. Daarna moeten ze kijken naar het taalgebruik (bijvoorbeeld het gebruik van hoofdletters bij zelfstandige naamwoorden). Op basis van die drie dingen kunnen ze al snel zien welke brief de betere is en welke de mindere. Dat kan in een gesprek in de klas, maar ook bijvoorbeeld met de werkvorm denken, delen, uitwisselen.

2

Begin een gesprek over feedback: wat is dat, wat heb je daaraan, op welke manier wil je graag feedback ontvangen? Na dit gesprek en stap 1 moeten de leerlingen met behulp van opmerkingen in Word feedback geven op de voorbeeldbrieven; iedereen geeft in de OneDrive feedback op de opdrachten.

3

Aan de hand van verschillende oefenopdrachten in hun eigen OneDrive map werken leerlingen aan hun schrijfvaardigheid, waarbij ze gebruik mogen maken van een lijst met woorden/zinsconstructies rondom het thema en een (online-)woordenboek. Ik geef feedback op de eerste opdrachten, leerlingen verbeteren hun opdrachten vervolgens. Feedback kan op verschillende niveaus: concreet met opmerkingen, of markeren met kleuren voor verschillende foutsoorten.

4

Verder in het proces krijgen leerlingen ook de opdracht om feedback op elkaars schrijfopdrachten te geven. Bij MVT: concrete punten geven om op te letten, bijvoorbeeld correcte aanhef, afsluiting, hoofdletters bij zelfstandige naamwoorden, werkwoordsvormen.

5

Als afsluiter van het formatieve proces (of ter voorbereiding op de summatieve toets) schrijven leerlingen een 'oefentoets'. Ze beoordelen hun eigen brief (en/of die van een andere leerling) aan de hand van de rubric (eventueel na feedback van de docent of docent markeert verschillende soorten fouten).

Door aan de hand van twee of drie voorbeelden het leerdoel en de succescriteria te verhelderen, begrijpen leerlingen sneller wat de criteria precies inhouden. De uitwerkingen van de leerlingen vormen het 'bewijs voor leren' en laten de ontwikkeling zien. Ze ontvangen feedback van mij, maar ook van elkaar. Daardoor worden leerlingen geactiveerd als informatiebron voor elkaar. En door het zien van de uitwerkingen van elkaar ontwikkelen ze een 'neus voor kwaliteit', waardoor ze ook bewuster met hun eigen taalgebruik kunnen omgaan. Uiteindelijk wordt daardoor ook het eigenaarschap over hun eigen leren gestimuleerd.

VOORBEELD 5

WISBORDJES 2.0

Mijn klaslokaal is op verzoek geüpgrade met 4 grote wisborden die leerlingen kunnen gebruiken voor het uitwerken van opdrachten en oefeningen. Het klaslokaal en de opstelling van de tafeltjes is op zo'n manier ingedeeld dat het tegemoet komt aan verschillende leerbehoeftes van leerlingen en de docent. De indeling van de lesgroepen wisselt op basis van formatieve en summatieve toetsen en op basis van mijn beeld en de behoefte van een leerling (werkhouding, tempo, mate van voorbereiding en behoefte aan zelfstandigheid). Door het gebruik van de wisborden kan ik het leren van de leerlingen heel goed zichtbaar maken. Leerlingen bijten zich vast in vraagstukken en worden actief ingezet als hulpbron voor elkaar. Op de plattegrond kun je zien hoe het klaslokaal ingedeeld is en welke keuzes leerlingen maken in de manier waarop ze aan het werk gaan.

De kenmerken van mijn lessen en mijn conclusies over deze manier van werken zijn:

- de les verloopt vraaggestuurd, gericht op individuele wensen en minder vanuit mij als docent;
- deze manier van werken doet recht aan verschillen in niveau en tempo;
- het geeft een stimulans aan samenwerkend leren in peergroepen (op basis van leerniveau of sociale samenhang);
- leerlingen zijn meer eigenaar van hun leerproces, actiever, gemotiveerder en hun betrokkenheid is toegenomen;
- leerlingen waarderen deze manier van werken omdat de groep kleiner is, ze beter worden gezien, er minder wachttijd is en omdat er een grotere veiligheid is waardoor ze meer vragen stellen;
- ik krijg als docent meer mogelijkheid tot het geven van uitgebreide en gedetailleerde feedback.

Deze werkwijze en het gebruik van grote wisborden is ook heel goed bij andere vakken toe te passen. Een collega had een klas die bezig was met de Gouden Eeuw. Het leerdoel was dat leerlingen de Oostzeehandel, V.O.C. en W.I.C. met elkaar konden vergelijken op verschillende aspecten. De leerlingen hebben na de instructie in tweetallen een schema ingevuld en deze informatie helemaal uitgewerkt. Daarna heeft ze 4 leerlingen gevraagd naar de borden toe te gaan om drie controlevragen te beantwoorden. Ze mochten hierbij een hulplijn vragen aan de klasgenoot met wie ze in de les ook samengewerkt hadden aan het schema. Terwijl de rest van de klas bezig was met huiswerk kwamen de wisborden steeds voller te staan met de antwoorden van de vier leerlingen. Toen zij klaar waren met de uitwerkingen heeft ze met de hele klas de antwoorden op de borden besproken. Ze bekeken welke antwoorden het best en meest volledig geformuleerd waren. Dat gaf inzicht in de fouten en misconcepties. Op basis daarvan konden leerlingen hun werk verbeteren.

VOORBEELD 6

ZELF INPLANNEN EN WERKEN

Leerlingen werken de hele periode in groepjes van 4 samen. Ze krijgen een lijst met leerdoelen, een overzicht van bijbehorende taken, een planbord op A2 formaat en een reflectieformulier. In hun groepje plannen ze de taken, met per week 3 vakken waar ze de briefjes kunnen prikken: te doen, mee bezig en klaar. Doel is dat ze aan het eind van de periode klaar zijn voor hun toets. Daarvoor hebben ze met elkaar allerlei taken uitgevoerd en steeds per deelonderwerp gecheckt of ze de leerdoelen voldoende beheersen.

Naast het zelfstandig werken zijn er ook klassikale onderdelen. Omdat niet alle groepjes in hetzelfde tempo werken, zijn sommige groepjes al zelf aan het betreffende onderdeel begonnen, voor andere groepjes is het de eerste kennismaking met dit onderdeel. in de klassikale momenten is er ook ruimte voor checks van de leerdoelen.

Tijdens het zelfstandig werken kunnen leerlingen natuurlijk vragen stellen aan hun docent. De docent monitort ook het proces en geeft groepjes feedback op hun manier van werken.
Aan het eind van de laatste les van de week vult elk groepje het onderdeel van het reflectieformulier van die week in. Ook daarop ontvangen ze feedback.

Reflectieformulier **Namen:** .....

Week	Afgeronde taken:	Zo ging het deze week:	Toelichting; waarom ging het goed/ niet goed?	Bonus: werk en gedrag
Week 1:		Begrijpen leerstof: 1 2 3 4 5 Samenwerking: 1 2 3 4 5 Nauwkeurigheid: 1 2 3 4 5 Tempo: 1 2 3 4 5 Oplettendheid: 1 2 3 4 5 Zelfstandigheid: 1 2 3 4 5		
	Feedback:			

De leerlingen hebben een lijst met inhoudelijke leerdoelen ontvangen. In hun groepjes moeten ze met elkaar checken of ze de leerdoelen behaald hebben. Dat levert gesprekken op waarbij ze onderling bespreken wat er allemaal bij zo'n leerdoel hoort. Dat gebeurt in het ene groepje nauwkeuriger dan het andere groepje.

Deze manier van werken maakt dat de meeste groepjes steeds in gesprek zijn over de stof. Ook de klassikale momenten bevatten verschillende checks om te kijken waar de individuele leerlingen staan.

De feedback is hier vooral groepsgericht en op het proces. Leerlingen lossen eerste samen vragen op voordat ze zich op de docent richten. Door het planbord is het heel inzichtelijk wat er al gedaan is en wat ze nog moeten doen. Ze moeten als groepje zelf plannen wat in ieder geval het eigenaarschap als groepje bevordert. Niet elke leerling vertaalt dat naar zichzelf.

VOORBEELD 7

WEDSTRIJDJE

Leerlingen maken 2- of 3-tallen. Per tweetal haalt iemand het eerste opdrachtenblad op, daarna maken de leerlingen deze en als ze denken dat ze het goed hebben gedaan laten ze hun antwoord controleren. Ik zet daar altijd één tweetal voor in. Zij zullen vooraan in het lokaal een tafel krijgen en een correctievoorschrift: het feedbackduo. Zij nemen het nakijkwerk op zich (er zijn altijd een paar leerlingen die dat veel leuker vinden) en zullen proberen de leerlingen verder te helpen als ze er niet uitkomen.

Als de rest van de klas het eerste opdrachtenblad krijgt kan je het feedbackduo wat tips geven. Het feedbackduo kijkt de opdracht na en zet een krul voor de behaalde succescriteria. Wordt een succescriteria niet gehaald, mag iemand van het feedbackduo een verbetertip geven. Een duo gaat dan opnieuw aan de slag met dezelfde opdracht om deze te verbeteren. Is een opdracht helemaal goed, moet een volgende opdracht worden opgehaald bij de docent (dan kan je gelijk kijken hoe het feedbackduo het doet). En zo krijgen de leerlingen elke keer een nieuwe opdracht en komen ze steeds verder. De laatste opdracht is altijd een oneindige: bijvoorbeeld een invulblad met 256 reactievergelijkingen of maak zoveel mogelijk bingokaarten.

Opdracht 4:

Leerdoel: Je leert het gehalte van een atoomsoort in een verbinding berekenen

Succescriteria:

- Je kunt de atoommassa's opzoeken
- Je kunt de molecuulmassa berekenen
- Je kunt de formule van het massapercentage toepassen

Bereken het gehalte waterstof in ammoniak. Gebruik het periodiek systeem op blz. 265.

Het doel is zover mogelijk te komen. Je kunt ervoor kiezen de beste (of de top 3) te belonen. Hetzij met eeuwige roem, eerder pauze, een appel etc. Het feedbackduo krijgt veel inzicht in veel gemaakte fouten! Spreek dit nog even met hen na.

Stimuleer ook de leerlingen die het langzaamst zijn door een sanctie te zetten op de laatste plaats (volgende keer feedbackduo, alle stoelen op de tafels zetten voor de schoonmaakploeg langskomt, een lesonderdeel voorbereiden en presenteren etc.). Leerlingen die echt niet uit een opdracht komen kan je extra uitleg geven, of je kan dat als laatste opdracht inzetten: help een ander groepje.

VOORBEELD 8

PEERFEEDBACK BIJ BINAS-OPDRACHT

Leerlingen vinden de 3e afweerlinie (de specifieke afweer waarbij geheugen wordt opgebouwd) vaak erg lastig. De bijbehorende Binas-tabel vinden ze ingewikkeld en ze raken in de war met de verschillende typen witte bloedcellen en de begrippen cellulaire en humorale afweer.

1 In les 1 leg ik de opdracht uit. De begrippen die de leerlingen moeten gebruiken bedenken we samen. In 3-tallen maken leerlingen daar een schema van. De stof uit de betreffende paragraaf was al bestudeerd en uitgelegd in eerdere lessen. Op achterkant van een A3-vel heb ik de namen van alle leerlingen opgeschreven. Aan het einde van de les noteren zij waar ze trots op zijn en waar ze graag feedback op willen.

Opdracht Griep – Structureren van de info uit 4.2 + Binas

Ieder jaar krijgt Nederland te maken met een 'griepgolf', meestal in de winter of het begin van het voorjaar. De griep wordt veroorzaakt door het influenzavirus. Dit virus infecteert de luchtwegen met als gevolg hoesten, koorts, hoofdpijn en een moe en slap gevoel. In deze opdracht werk je uit hoe het virus het lichaam infecteert en hoe het lichaam daarop reageert. Je werkt de opdracht uit op een A3-vel samen met 2 andere klasgenoten. Spreek af wie de informatie op het vel verwerkt.

Hugo stapt 's ochtends uit bed om zich klaar te maken voor school. Hij voelt zich vandaag niet zo goed, en gaat met tegenzin naar school. Hij vraagt zich af waarom hij zo rillerig is en waar die spierpijn en keelpijn vandaan komen. Dan herinnert hij zich weer de hoestende vrouw waarnaast hij pas geleden in de bus zat. Hugo is geïnfecteerd met het griepvirus.

Beschrijf hoe het griepvirus het lichaam van Hugo heeft geïnfecteerd. Werk de stappen schematisch uit (tekenen, pijlen, blokschema…..etc), zodat je het (individueel) zou kunnen uitleggen aan een andere klasgenoot. Maak gebruik van de vragen hieronder.

De eerste afweerlinie
- Hoe is het virus het lichaam binnengekomen?
- Welke obstakels van de eerste afweerlinie is het virus daar tegengekomen?

De tweede afweerlinie
- Hoe heeft deze linie geprobeerd het virus tegen te houden?
- Welke cellen waren daarbij betrokken?

De derde afweerlinie
- Hoe gaat deze linie het gevecht aan met het griepvirus?

Welke begrippen denk je dat in je uitwerking horen? Dus welke begrippen zijn essentieel voor het beheersen van de leerdoelen over (dit stuk van de) afweer?

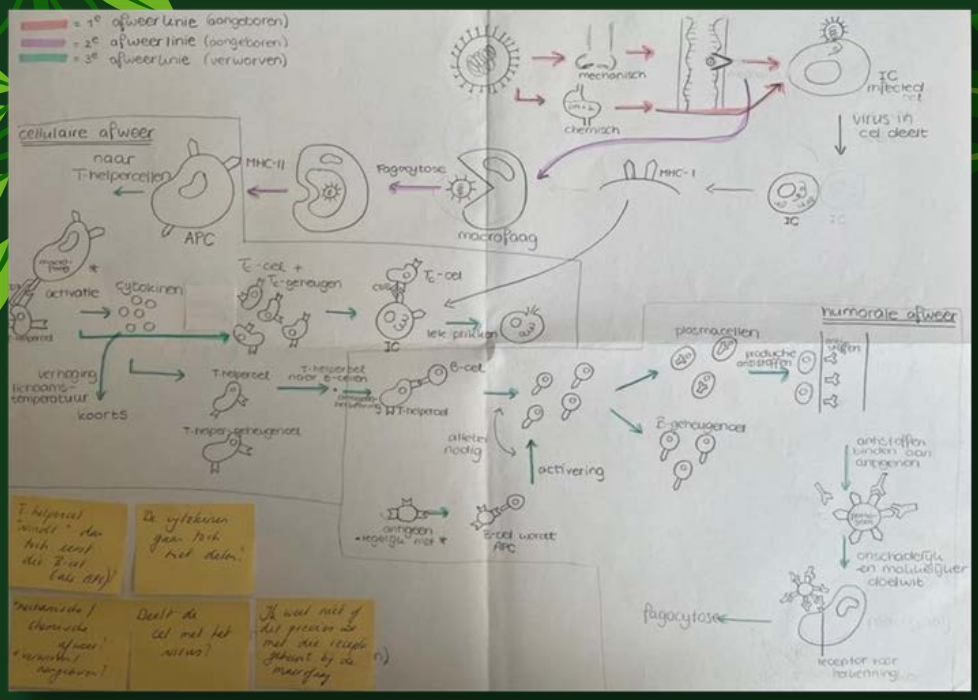

In les 2 werken leerlingen in dezelfde groepjes. Vooraf heb ik voor alle groepjes 3 kopieën gemaakt van alle A3-vellen. Ieder groepje kreeg 3 keer een kopie van het vel van iemand anders om daar feedback op te geven met post-its: wat klopt er niet, wat is onduidelijk, wat is top, welke begrippen missen enzovoorts. Daarna gingen de A3-vellen inclusief het origineel terug naar het oorspronkelijke groepje om hun werk te verbeteren.

2

3

In les 3 heb ik met post-its feedback gegeven op de laatste versie van het werk van de leerlingen. Het doel was nog een keer het werk te verbeteren. Hiaten, misvattingen en onduidelijkheden die ik (vaak) tegenkwam bij het beoordelen heb ik eerst nog even kort besproken in de les. Als ze dachten klaar te zijn, heb ik nog een keer een laatste check gedaan.

Aan het einde nam ieder lid van het groepje een foto of kopie mee naar huis, om de kopie aan te vullen.

VOORBEELD 9

DE KRACHT VAN HERHALING

Ik vroeg mij een aantal lessen na het behandelen (klassikale uitleg over het onderwerp, gevolgd door zelfstandig maken en nakijken van huiswerk opdrachten uit het boek Getal en Ruimte en de les erop een korte terugkoppeling van het bespreken van opdrachten waar vragen over waren) van het onderwerp af, hoeveel de leerlingen nog wisten.

Ik gaf een opgave op het bord, waarbij de leerlingen lineair interpoleren moesten toepassen om binnen een tabel een onbekende waarde uit te rekenen. Nadat alle leerlingen een antwoord gevonden hadden, inventariseerde ik hoeveel leerlingen het juiste antwoord gevonden hadden. Dat bleken er 3 te zijn. Ik heb de opdracht besproken en ging toen door met mijn les. Maar ik was ontevreden over het aantal leerlingen dat wist hoe ze lineair moesten interpoleren.

De volgende les gaf ik weer een opgave over lineair interpoleren aan de leerlingen. Nadat alle leerlingen een antwoord gevonden hadden, inventariseerde ik weer hoeveel leerlingen het juiste antwoord gevonden hadden, Ik liet een leerling die het juiste antwoord had de opgave uitleggen. Ik was nog niet tevreden met het aantal leerlingen dat lineair interpoleren goed kan toepassen, dus...

De volgende les herhaalde ik deze exercitie. Nu koos ik een willekeurige leerling om de opdracht te bespreken.

Tenslotte gaf ik nog eenmaal een opgave aan de leerlingen. Resultaat: deze hoefde niet meer besproken te worden. De leerlingen wisten hoe het moest.

VOORBEELD 10

KECOCHECKS

De leerlingen werken aan kennis en competentie en doen checks op basis van leerdoelen wanneer zij daar aan toe zijn. Ik begin met het benoemen van de leerdoelen en succescriteria. Leerlingen kunnen dan aan de slag. Bij elk setje leerdoelen hoort een kecocheck. De feedback gebeurt aan de hand van antwoordbladen. Leerlingen bespreken hun uitwerking en gemaakte fouten met klasgenoten. Leerlingen kunnen door dit systeem wel echt eigenaarschap nemen over hun leerproces.

Werkwijze KeCo kaart (Kennis en Competentie-kaart)

Deze KeCo-kaart helpt je bij het werken aan en het in kaart brengen van je scheikunde vorderingen.

- Er is een globale voorbeeldplanning van de periode en een tabel om je eigen planning in te kunnen maken: wat is voor jou het nuttigst om aan te werken?
- Er is een tabel met KeCo's (=leerdoelen) van de periode: per onderdeel staan nuttige informatiebronnen en opgaven, die je helpen om de KeCo's te leren beheersen.
- Op het achterste blad staan 'Aandachtspunten bij het oplossen van vraagstukken', die je helpen om zoveel mogelijk leerrendement te halen uit het maken en nakijken van opdrachten.
- Je draagt zelf verantwoordelijkheid voor je leerproces. Dit betekent niet dat je alles alleen moet doen: vergeet dan ook niet om hulp te vragen als je vastloopt!

- Als je een groepje KeCo's denkt te beheersen, kun je een KeCo-check doen. Deze bestaat uit één of meerdere opdrachten die je zelfstandig en zonder boek maakt.
- Bespreek met je docent je vorderingen (wat heb je gedaan om de KeCo's onder de knie te krijgen en hoe ging dat?) om te bepalen of je goed voorbereid bent voor het maken van de betreffende KeCo-check.
- Na het maken, kijk je de KeCo-check zelf na. Vervolgens bespreek je de resultaten met je docent. Je docent en jij bespreken hierbij of je de betreffende KeCo's voldoende beheerst en wat voor jou een nuttige vervolgroute kan zijn.
- Het maken en nabespreken van de KeCo-checks helpt je om je eigen manier van leren verder te ontwikkelen.
- Wacht dan ook niet tot het laatste moment voor de toetsweek om KeCo-checks te maken. De kracht zit erin om de checks tussentijds te maken én na te bespreken, zodat je samen met je docent je leerroute tijdig kunt bijsturen.

LEREN KUN JE NIET ALLEEN

Leren kun je niet alleen. Echt leren doe je samen. Dat wisten we natuurlijk al, maar dat hebben we tijdens de opleiding 'Expert formatief leren en werken' opnieuw gemerkt. Meer dan ooit.

In die opleiding delen we theorieën, modellen, (internationale) voorbeelden, instrumenten, werkvormen en ga zo maar door. Daarnaast gaan we in gesprek met 'global experts' als John Hattie, Andy Heargreaves en Steve Joordens. Maar de grootste opbrengst zit hem vaak in de voorbeelden, uitdagingen en aanpakken van de deelnemers uit de praktijk van de eigen school. Iedere keer opnieuw zien we dat een gedeelde uitdaging van de ene deelnemer ideeën en oplossingen van de andere deelnemers oproept.

Samen opdenken en het gevoel hebben dat je er niet alleen voor staat, wordt door de hele groep als waardevol ervaren. Want kijk maar naar de 10 lessen die je net hebt gelezen; zeer waarschijnlijk is er een aantal dat jou aanspreekt en die jou aan het denken zet. Voorbeelden om zelf te gebruiken, aan te passen en weer met collega's te delen om ook hen te inspireren.

Wil jij zelf ervaren hoe het is om samen met een aantal collega's van andere scholen op reis te gaan en jouw eigen school mee te nemen op weg naar een formatieve cultuur? Kijk dan op ***www.expertformatief.nl***

Deze 10 voorbeelden zijn verzameld en beschreven door:

- Rowan Effing - Bonhoeffer College
- Charlotte Harder - Bonhoeffer College
- Els Wolters Van - Maerlantlyceum
- Karin Prins - Stad en Esch
- Erna Vasse-den Otter - Morgen College
- Jeske Weerheijm - UniC
- Daphne Verhage - Lentiz VMBO Maasland
- Peter Wubben - Lentiz VMBO Maasland
- Milou Schoonemann - Wellantcollege Westplas Mavo
- Aafke Hugen-Tadema - Vechtdal College
- Marleen Heikens - Vechtdal College
- Jouke Wilschut- Cartesius Lyceum
- Annemarie Proost - Cartesius Lyceum
- Hanneke Nugteren - DrMollercollege
- Anna Hoogesteger - Het Lyceum Vos

Deze voorbeelden delen? Doe dat vooral!
Je kunt de PDF downloaden op www.expertformatief.nl